

Qarabağ dylrind su komponentinin rolu

Qafqaz regionunda irin suyun byk hisssi Kr v Araz transsrhd aylarndan alnr. Hr iki ayn mnyi Trkiydn balayr v Qafqaza axr. Yuxar aktor kimi Trkiy iqlimin yaratd su dyiikliklrin bndlr tikmkl .cavab vermdir. Bu bndin genilnmsi Qafqazn aa axnnda su istehlaklarnn xrcrlri hesabna olacaq

arannews.com :Azərbaycan Xarici İr Nazirliyinin bildirdiyin gör, oktyabrın 22-d şhr saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan daxilində müxtəlif raziləri, o cümldən Qbl hrini SCUD raketləri ilə at tutub. Bu hr 2011-ci ild Abəron rayonunu v Azərbaycann paytaxtn su il tmin etmə ¸¸ ¸¸ kilmi Ouz-Qbl-Bak su kmri boyunca mühtəməmrkəzdir. Tbi ki, mühtəməmrkəz su anbar v su elektrik stansiyas olan Ming¸evir artq uzaq məsafəndə hücümlər olub. ki qonu v eyni zamanda dümn ölk olan Azərbaycan v Ermənistan arasında grginliyin artması srhd mühtəməmrkəzindən dknar öl¸¸lr qazanb. Azərbaycan Müdafi Nazirliyinin mtbuat xidmətinin rəhbəri polkovnik Vaqif Drgahli deyib ki, gr Ermənistan Azərbaycan Respublikasının strateji obyektlərini, o cümldən Ming¸evir su bndini v su elektrik stansiyasını həf almaq qərarnə glrs, Azərbaycan Ermənistandak Metsamar atom elektrik stansiyasını dqi q raketlə vura bilər. Azərbaycan MN-nin mtbuat xidmətinin sözlərin gör, yerin tbi mühtəməmrkəzi v hava hücümlərindən mühtəməmrkəzi qüvvələri Ming¸evir bndin v su elektrik stansiyasına hücümlər etmə imkan vermir.

Ming¸evir Azərbaycan ü¸¸ ün Kür ¸¸ay üzrind tikilən v ölknin elektrik enerjisi ilə tminat ü¸¸ ün həyati hmiyyət kəsb edən ¸¸ox böyük su elektrik stansiyasıdır. Metsamur Atom Elektrik Stansiyası Ermənistanda yeganə atom elektrik stansiyasıdır v 1979-cu ild bu ölknin paytaxt rından 37 km aralıda tikilib. Bu elektrik stansiyası 1988-ci ild bə vermə dəcə zlzldən sonra faliyyətini dayandırm v 1995-ci ild faliyyətini bərpə etmidir. ki ölk arasında mühtəməmrkəzin kskinməsi region ölklərini bu mühtəməmrkəzi sürükly v iki ölkni eroziyal v dəcə mühtəməmrkəzi sürükly bilər.

Su ¸¸atmazlı v quraqlıq riski uzun mühtəməmrkəzdir Azərbaycanda səs narahatlıq mənbyi olub, ¸¸¸ ünki Gürcüstan v Ermənistanla mühtəməmrkəz olan Kür-Araz ¸¸ay hövzsində i¸məli su təchizat v suvarmadan ¸¸ox əsldir. səs istisna Ouz-Qbl-Bak kmridir ki, suyu tamamilə Azərbaycann imalindəki yerli bulaqlardan vurur. Son illər Bak hökumti ölknin su təhlüksizliyi problemini, səs, quyuların qazılması yolu ilə həll etmə ü¸¸ ün bir nə¸ çhd göstrib. Ötən ilin yayında İham liyev bu məslni təkrarlad v hökumtinin gündməndə duran səs məsllərdən biri kimi xarakteriz etdi.

slind, Qarabada bir nə¸ həftə davam edən grgin mühtəməmrkəzi nticsində Azərbaycan torpaqlar geri alındıqdan sonra görüln ilk illərdən biri bu torpaqlarda su təsrrüfatının təmiri v abadlaşdırılması ü¸¸ ün tenderlərin elan edilməsi oldu. Geri alınmış razilər arasında bir ¸¸ox razilər, o cümldən Xudafərin v Suqovuan (Madagz) su idar¸iliyi ü¸¸ ün strateji hmiyyət malikdir. Xüsusil, Suqovuanda Srsng su qurular kompleksinin istismar ü¸¸ ün zəruri olan su

anbar var. Trtr ¸ay üzrindki Srsng su anbar Sovet hakimiyyti trfindn Aa Qaraba bölgsin kömk mqsdil tikilib. Hazrda faktiki olaraq Qaraba bölgsinin nartindir.

Srsngdn elektrik enerjisi istehsal etmk, i¸mli su v suvarma ü¸ün istifad olunur. Daha ki¸ik Madaz su anbar 20 km aada yerli v aa rayonlara (Adam, Acabdi, Brd, Goranboy, Trtr, Yevlax) xidmt etmk ü¸ün nrd tutulmu suvarma kanallarn qidalandr. 1994-cü il qdr bu razid illik su srfi 700 milyon kubmetr qiymtlndirilirdi. Tbi ki, Azrbaycan qüvrlrinin indiki irlilyi qdr Srsngdn Azrbaycan yaxnlndak aa razilr gedn 22 kilometrlik kanaln 90%-dn ¸oxundan istifad etmk qadaan edilmidi. Ermnilrin regiona narti Qaraba münaqisinin ü¸ onillik davam edn müharib mrhlsind rvana Srsngdn siyasi r¸aq kimi istifad etmy imkan verdi. slind, su sisteminin yuxar v sas qolunu saxlamaqla slahiyttlr, dövri su axnlarn növb il tnzimly v ya kranlar balaya bilrlr. Avropa uras Parlament Assambleyasnn (APA) 2015-ci ild apard aradrma su anbarlarnn mkdalq etmmsinin ¸oxsayl ekoloji v sosial nticlrini akar edib.

Bu hesabatda gör, n ¸ox ehtiyac duyulan yay aylarda Srsngdn gln suyun axn azalb v nticd knd tsrrüfat mqsdilri ü¸ün kifayt qdr ehtiyat yoxdur. Bundan baqa, ¸n texniki xidmt göstrilmmsi v müstqil ekspertlrn ¸xnn olmamas zdlmi konstruksiya il bal narahatql yaratmaqla yana, Srsngin suyunun ¸irklm narahat sbbindn i¸mli sektorda istifadsini ¸tindirdi. Nticd Azrbaycan baha baa gln v ekoloji chtdn dadc olan yeralt su nasoslar v quyular sistemi qurmaa mcbur oldu.

2015-ci il hesabatndan sonra APA 2016-c ild qtnam qbul edrk, vziyyti humanitar problem kimi qiymtlndirdi v silahl qüvvlrdn xahi etdi ki, obyektin daltli iin nart etmk ü¸ün müstqil mühndislr v beynlxalq müahid¸ilr ¸x imkan verm mk mqsdil razini trk etsinlr. Bundan lav, Avropa institutlar v insan haqlar qurumlar 1992-ci ild BMT-nin Su Konvensiyasna istinad edrk, mövcud vziyyti “traf mühitin mhv edilmsi” kimi müyyn etdi.

Son ü¸ onillikd v uzun müharibd su mübahissi sas faktorlardan biri olmur. Ötn ilin iyulunda ba vermi ciddi toqqumalarda ekspertlr v müahid¸ilr Azrbaycann öz enerji resurslarn qlabal bazara ¸xarmaa imkan vern neft-qaz obyektlrinin thüksizliyindn narahat olduqlarn bildiribl. Bu df sas diqqt su obyektlrin yönlib.

Azrbaycan Respublikasnda su problemi eldir ki, hökumt qüvrlrinin repressiyalar il müayit olunan son etiraz aksiyalara sbb olub. Martn 13-d Saatl rayonunda 200- yaxn knd sakini Kür v Araz ¸aylarda suyun olmamasna etiraz olaraq magistral yolu balad. raziy itia leyhin texnika v polisi qüvvlri yeridildi. Sosial bkld yaylan videolarda onlarn kütly gözyaardc qaz v rezin güllr atdqlar görünür. n az ü¸ etiraz¸ yaraland v onlardan biri 15 yal yeniyetmdir. Kür v Araz ¸aylar hövzlrind su ¸atmazl son illr Azrbaycann bir sra mrkzi rayonlara tsir edib. Bir ¸ox digr thüklr arasnda qlabal iqlim dyikliyi Cnubi Qafqazda misli görünmmi su dyiikliklrinin ciddi nticsidir. Bu bölg qeyri-müntzm yantlar v qar rimsi il üzlr ki, bu da i¸mli mnblr, knd tsrrüfat istehsalna v su enerjisi istehsalna thük yaradr. Hm¸inin region sularnn

münasibtlri grgin olan ölklrin srhdlni keçmsi vziyyti daha da mürkkbldir.

Bu bölg irin suyun sas hisssini Türkiydn balanan v Qafqaza axan transrhhd Kür v Araz çaylarndan alr. Yuxar aktor kimi Türkiy iqlimin yaratd su dyikliklrin bndlr tikmkl cavab vermidir. Bu bndin ilnmsi Qafqazn aa axnnda su istehlakçlarnn xrci hesabna olacaq.